

Παρόλο που το βιβλίο είναι παράθυρο ανοικτό προς τον κόσμο της γνώσης και της καλλιέργειας, δε βρίσκει την ανάλογη ανταπόκριση από το κοινό.

α. Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι αιτίες αυτού του φαινομένου;

β. Ποιους τρόπους θα προτείνατε, ώστε να αυξηθεί το ενδιαφέρον για το βιβλίο;

Προτεινόμενος πρόλογος :

Ο πολιτισμένος άνθρωπος ζει στην εποχή του, αλλά έχει ζει στο παρελθόν και όνειρα για το μέλλον. Σφραγίζεται από ιδέες και έργα των προγόνων του και νιώθει το χρέος να μεταδώσει τις δικές του ιδέες στις επόμενες γενιές. Το μέσο που φυλάσσει τη σκέψη, τις γνώσεις και τα συναισθήματα, ένα "ταμείο σοφίας", είναι έως σήμερα το βιβλίο. Αναφορά στην πνευματική καλλιέργεια που προϋποθέτει τη γενική παιδεία. Το βιβλίο είναι αρωγός του ανθρώπου στην προσπάθειά του αυτή. "Είναι διάλογος με τον κόσμο".

Κυρίως θέμα :

Το βιβλίο σηματοδοτεί τη μετάβαση σε πιο εξελιγμένες πολιτιστικές συνθήκες. Είναι καθολικά αποδεκτό ότι η εφεύρεση της τυπογραφίας αποτέλεσε μια επανάσταση και πυροδότησε ευρύτερες πολιτιστικές αλλαγές. Βιβλία επιστημονικά, λογοτεχνικά, εκπαιδευτικά ικανοποιούν τις απαιτήσεις ενός ετερόκλητου, αν και περιορισμένου αναγνωστικού κοινού. Η γνώση μεταλαμπαδεύεται, γίνεται κοινό κτήμα. Οι ιδέες διακινούνται, καταργούν τα σύνορα τόπου και χρόνου, συμβάλλουν στην παγκοσμιότητα του πολιτισμού. Η ανάγνωση διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες, οξύνει την κριτική ικανότητα, πολλαπλασιάζει το βαθμό αυτογνωσίας του ανθρώπου. Η αποταμιευμένη στα βιβλία σοφία αφυπνίζει τη συνείδηση, διεγείρει το στοχασμό, ενισχύει την αντίσταση σε όσα μας εκμαυλίζουν και διαμορφώνει στάση ζωής.

Το λογοτεχνικό βιβλίο προσφέρει αισθητική απόλαυση, συντροφεύει τον άνθρωπο, "ανάβει φωτιές χαράς και δημιουργίας" στην ψυχή του αναγνώστη. Καλλιεργεί, πλουτίζει τις εμπειρίες του και τον μεταφέρει στον αναγκαίο, για την "κάθαρση", χώρο του μύθου. Ο συστηματικός αναγνώστης εγγράφει υποθήκη αθανασίας, ζει χιλιάδες ζωές, όσες και οι ήρωες των βιβλίων που διάβασε. Παρόλο που, στις μέρες μας, υπάρχει ποσοτική και ποιοτική αύξηση βιβλίων και η εκδοτική δραστηριότητα έχει απλωθεί σε κάθε τομέα του επιστητού, παρουσιάζεται μειωμένο το ενδιαφέρον του ανθρώπου για το βιβλίο, σε τέτοιο βαθμό, ώστε πολλοί να κάνουν λόγο για "κρίση του πολιτισμού του βιβλίου".

Ζητούμενο Α

Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας, οι αιτίες αυτού του φαινομένου;

1. Στη σύγχρονη εποχή, η αξία του βιβλίου αμφισβητείται. Τα επιτεύγματα της τεχνολογίας καταγράφουν πληροφορίες και εξασφαλίζουν άμεση πρόσβαση σ' αυτές. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές υποκαθιστούν συχνά το βιβλίο και οι νέες τεχνικές ανοίγουν απεριόριστες δυνατότητες.
2. Διανύουμε άλλωστε την ηλεκτρονική εποχή. Τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση σαγηνεύουν το κοινό, ικανοποιούν ποικιλία απαιτήσεων, ενημερωτικών και ψυχαγωγικών. Η ροή των πληροφοριών διοχετεύεται μέσα από την κινούμενη εικόνα που διαθέτει παραστατικότητα και δύναμη περιγραφής. Το βιβλίο δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τους καταγιστικούς ρυθμούς της ενημέρωσης.

3. Ο ταχύς ρυθμός ζωής: Χαρακτηριστικός τύπος της εποχής μας είναι ο άνθρωπος που σπεύδει, που δεν εμβαθύνει στα γεγονότα του βίου, δε συνομιλεί με τον εαυτό του. Η καταφυγή του ανθρώπου στον κόσμο του βιβλίου δεν είναι αποδεκτή από την "εξωστρεφή" εποχή μας.
4. Στην κοινωνία του τεχνολογικού θριάμβου, η κυριαρχία των τεχνοκρατικών επαγγελμάτων και η ειδίκευση ταυτίζονται με τη στείρα σώρευση γνώσεων, την απουσία γενικότερων ενδιαφερόντων.
5. Η αδιαφορία για τον άνθρωπο, η απόσυρση από τα κοινά καταλήγουν στην πνευματική μονομέρεια, τη διαμόρφωση μονοδιάστατης προσωπικότητας. Τέτοιοι εργαζόμενοι δεν ακούνε, δε διαλέγονται και πολύ περισσότερο δε διαβάζουν.
6. Το σύγχρονο σχολείο δεν ενθαρρύνει την ενασχόληση του παιδιού και του εφήβου με το βιβλίο και το γραπτό λόγο. Σε κάποιες περιπτώσεις τα σχολικά βιβλία στερούνται αισθητικής ποιότητας και παιδαγωγικών προδιαγραφών και, στην πλειονότητά τους, προσφέρουν γνώσεις ανεπίκαιρες, ανεπαρκείς και μονομερείς.
7. Επιπλέον, ο τρόπος αξιολόγησης επιβάλλει στους μαθητές τη στείρα αποστήθιση ευνουχίζει την κριτική τους ικανότητα και παγιδεύει τη δημιουργικότητά τους, μετατρέποντάς τους σε απλούς "καταναλωτές" γνώσης. Οι μαθητές ταυτίζουν το βιβλίο με την καταπίεση, τον αυταρχισμό, την προκατασκευασμένη γνώση, την έλλειψη πρωτοβουλίας και δημιουργούν ανταγωνιστικές σχέσεις με αυτό (αντιπάθεια, εχθρότητα, επιθετικότητα: π.χ. κάψιμο βιβλίων στο τέλος της χρονιάς). Τέλος, η επιβολή ενός μόνο εγχειριδίου για κάθε αντικείμενο, η υποτίμηση των λογοτεχνικών κειμένων και η παντελής απουσία πλουραλισμού στις πηγές διαπαιδαγώγησης δεν ευνοεί την επαφή του μαθητή με το εξωσχολικό βιβλίο.
8. Στην "κοινωνία του θεάματος", ο πολιτισμός του βιβλίου - η ανάγνωση και η γραφή - έχει υποκατασταθεί από τον πολιτισμό της εικόνας. Η τελευταία, συγκεκριμένη και όχι γενική, κοινοποιεί όλο το σύμπλεγμα συναισθημάτων και σημειωμένων που συνδέονται μαζί της συγχέοντας τα όρια μεταξύ λογικής επεξεργασίας και παθητικής αφομοίωσης των δεδομένων.
9. Ο κινηματογράφος, οι τηλεοπτικές σειρές, συγκροτώντας μία πολιτιστική βιομηχανία, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη μείωση του ενδιαφέροντος για το βιβλίο. Σχεδιασμένα για να αγγίζουν τεράστια ακροατήρια και αξιολογώντας την επιτυχία τους με ποσοτικούς όρους, υποτάσσονται στους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης και προσφέρουν ένα πολιτιστικό προϊόν εύπεπτο, εύκολα εμπορεύσιμο και καταναλώσιμο, το οποίο όμως στερείται έμπνευσης, πρωτοτυπίας, φαντασίας, ποιότητας. Οι στοιχειώδεις ανάγκες για ανάγνωση και ταξίδι στον κόσμο των ιδεωδών εκπληρώνονται από τα υποπροϊόντα της εκδοτικής βιομηχανίας, η οποία διαφημίζει την ανάγνωση όχι ως πράξη μνήμης, αλλά ως αφορμή λησμονιάς. Το άτομο εθίζεται σε εντυπωσιακές εικόνες ή επιταχυνόμενους ρυθμούς δράσης που αιχμαλωτίζουν το ενδιαφέρον του. Είναι χαρακτηριστικό ότι ορισμένα βιβλία προσπαθούν να μιμηθούν την εικόνα, αφού παρουσιάζονται πολλές νέες εκδόσεις που υπερτονίζουν την εικονογράφιση.
10. Η εξουσία στην κοινωνία του θεάματος εχθρεύεται το βιβλίο, γιατί φοβάται τον αφυπνιστικό του ρόλο. Από το ναζισμό και την πυρά των βιβλίων ως την υλιστική εποχή μας, το βιβλίο διώκεται, λογοκρίνεται, φιμώνεται, παραγκωνίζεται. Οι υλικές ανάγκες απορροφούν το ενδιαφέρον του μέσου ανθρώπου και το πρόβλημα επιτείνεται, γιατί οι πνευματικοί άνθρωποι σιωπούν.

Μεταβατική παράγραφος (συνέπειες) : Η απομάκρυνση από το βιβλίο σημαίνει παραίτηση από την σκέψη και τον κριτικό λόγο. Οι άνθρωποι υποτάσσονται, συχνά ασυνείδητα, στα εξευτελιστικά πρότυπα κατανάλωσης. Η γλώσσα φτωχαίνει και μαζί της φτωχαίνει και η σκέψη. Η δυνατότητα χειρισμού του προφορικού και γραπτού λόγου παραμένει προνόμιο μιας μειοψηφίας. Η δημαγωγία και η προπαγάνδα κερδίζουν έδαφος και απειλούν το μέλλον του δημοκρατικού πολιτισμού.

Ζητούμενο Β

Ποιους τρόπους θα προτείνετε, ώστε να αυξηθεί το ενδιαφέρον για το βιβλίο;

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, μία αντίφαση. Από τη μία, υπάρχει ποικιλία μέσων που αποθηκεύουν και μεταδίδουν γνώσεις, πληροφορίες, ιδέες, από την άλλη, η δυνατότητα επεξεργασίας αυτών των πληροφοριών από το μέσο άνθρωπο είναι αμφίβολη. Βέβαια, δεν μπορούμε να απαρνηθούμε την τεχνολογία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τα νέα τεχνικά μέσα όντως αποτελούν μία " υπόσχεση ελευθερίας ". Από μόνα τους ούτε εκτοπίζουν το βιβλίο ούτε το αποκλείουν. Όμως, χρειαζόμαστε επίσης το λόγο, τη γραφή, τη γλώσσα. Οφείλει, λοιπόν, η σύγχρονη κοινωνία να θέσει τους όρους και τα όρια, να διαμορφώσει θεσμικά μέτρα για την προστασία του βιβλίου.

Η ευθύνη για την καλλιέργεια αρχίζει από την οικογένεια. Το παραμύθι, η αφήγηση ανοίγουν κόσμους στο παιδί, προετοιμάζουν μελλοντικούς αναγνώστες. Ιδιαίτερα στις μέρες Μας που το παιδικό βιβλίο έχει βελτιωθεί ποιοτικά και ποσοτικά.

Κυρίως βαρύνεται η εκπαίδευση. Το σχολείο είναι ο χώρος που θα ξυπνήσει το ενδιαφέρον και θα δείξει δρόμους. Αν το εκπαιδευτικό σύστημα εκσυγχρονιστεί ως προς τον τρόπο λειτουργίας και τους σκοπούς διδασκαλίας του, μετατρέπεται σε σύστημα γνωριμίας και επικοινωνίας με τον άνθρωπο και τον κόσμο. Ο δάσκαλος και τα κατάλληλα μαθήματα εμπνέουν στο μαθητή το σεβασμό και την αγάπη για το βιβλίο.

Αντίστοιχο είναι το χρέος της δημοκρατικής πολιτείας, γιατί αυτή μπορεί να χαράξει μία πολιτιστική πολιτική για το βιβλίο, εκπληρώνοντας έτσι την ευθύνη της απέναντι στους Πολίτες:

- Πρώτο βήμα είναι η δημιουργία ενημερωμένων βιβλιοθηκών στα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο. Εξίσου αναγκαία είναι η δημιουργία αναγνωστηρίων μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

- Σημαντικό είναι να ενισχυθούν και να επιδοτηθούν οι εκδοτικές προσπάθειες. Το βιβλίο είναι πολιτιστικό αγαθό που πρέπει να είναι προσιτό στον αναγνώστη. 'Αλλωστε η συνδρομή της πολιτείας δημιουργεί την υποχρέωση υπεύθυνης εκδοτικής δραστηριότητας και ποιοτικών εκδόσεων. Βιβλία που σέβονται τον αναγνώστη έχουν καλές μεταφράσεις από δόκιμους μεταφραστές και υψηλή αισθητική ποιότητα.

- Το ενδιαφέρον για το βιβλίο ευνοείται από σχετικές εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Σε αυτές πρωτοστατούν οι πνευματικοί άνθρωποι που δείχνουν δρόμους μελέτης και κυρίως θέλγουν με το έργο τους και τη διάθεση επικοινωνίας.

- Πάνω απ' όλα χρειάζεται η προσωπική αντίσταση στην ισοπέδωση και η διεκδίκηση της γνώσης και της ψυχαγωγίας που θα οδηγήσουν σε νέους κόσμους, στη χαρά και στην απόλαυση, στο δικαίωμα της ανθρώπινης επαφής και στη δημιουργία.

Επίλογος :

" Ο πολιτισμός της τηλεόρασης ως συμπλήρωμα του πολιτισμού του βιβλίου: μια συνετή πολιτιστική πολιτική θα δίδασκε, μέσω της τηλεόρασης, τους πολίτες του μελλοντικού κόσμου να μετριάζουν την πρόσληψη των εικόνων με μία εξίσου πλούσια πρόσληψη γραπτών πληροφοριών " (Umberto Eco).

Είμαι ένα βιβλίο, διάβασέ με.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Είμαι ένα βιβλίο.
Είσαι ένα βιβλίο.
Όλοι είμαστε βιβλία.

Η ψυχή μου είναι η ιστορία που αφηγούμαι.
Κάθε βιβλίο έχει τη δική του ιστορία να πει.

Μπορεί να φανόμαστε εντελώς διαφορετικά –
άλλα μεγάλα, άλλα μικρά,
άλλα πολύχρωμα, άλλα μαυρόασπρα,
άλλα με λίγες σελίδες κι άλλα με πολλές.

Μπορεί να συμφωνούμε ή να λέμε εντελώς διαφορετικά πράγματα.
Όμως αυτή είναι η ομορφιά μας.
Θα ήταν πολύ βαρετό να ήμασταν όλα ίδια.

Κάθε ένα μας είναι μοναδικό.
Και καθένα από εμάς έχει το δικαίωμα να το σβέσει,
να το διαβάζει χωρίς προκαταλήψεις,
να έχει τη θέση του στη βιβλιοθήκη σου.

Μπορείς να έχεις τις απόψεις σου για εμένα.
Μπορείς να ερευνάς, να κρίνεις και να σχολιάζεις ό,τι διαβάζεις.

Μπορείς να με βάλεις πίσω στο ράφι
ή να με κρατήσεις σφιχτά στην αγκαλιά σου
και να ταξιδεύουμε μαζί πολύ μακριά.

Αλλά ποτέ μην αφήσεις κάποιον να με πετάξει
ή να με διώξει σε άλλο ράφι.

Ποτέ μη ζητήσεις την καταστροφή μου
ή μην επιτρέψεις σε κάποιον να με καταστρέψει.

Κι αν έρθει κάποιος βιβλίο από άλλο ράφι στο δικό σου,
γιατί κάποιος ή κάτι το έδιωξε μακριά,
κάνε χώρο.

Αν πας λίγο πιο και, χωράει δίπλα σου.

Προσπάθησε να νιώσεις όπως νιώθει.

Κατάλαβέ το. Προστάτέψέ το.

Μπορεί να βρεθείς εσύ στη θέση του αιώρι.

Γιατί κι εσύ είσαι ένα βιβλίο.
Όλοι είμαστε βιβλία.

Έλα, φώναξέ το δυνατό, ώστε να το ακούσουν όλοι:
«Είμαι ένα βιβλίο, διάβασέ με».

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ 2023

Η Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 2 **Απριλίου**, την ημέρα που γεννήθηκε ο μεγάλος δανός παραμυθάς Χανς Κρίστιαν Άντερσεν. Την καθιέρωσε η Διεθνής Οργάνωση Βιβλίων για τη Νεότητα (International Board on Books for Young People – IBBY) το 1966. Από τότε, κάθε χρόνο, ένα διαφορετικό εθνικό τμήμα της οργάνωσης αυτής δημιουργεί το μήνυμά και την αφίσσα που διανέμονται σε όλο τον κόσμο, με στόχο να τονιστεί η αξία των βιβλίων και της ανάγνωσης και να ενθαρρυνθεί η διεθνής συνεργασία για την ανάπτυξη και τη διάδοση της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους.

Το 2023, το υλικό του εορτασμού ανέλαβε το Ελληνικό Τμήμα. Το μήνυμά γράφτηκε από τον συγγραφέα **Βαγγέλη Ηλιόπουλο**. Η αφίσσα φιλοεχρήστηκε από την εικονογράφο **Φωτεινή Στεφανίδη**.

Σε όλες τις χώρες, τα παιδιά, οι συγγραφείς, οι εικονογράφοι, οι μεταφραστές, οι βιβλιοθηκονόμοι, οι εκδότες και οι εκπαιδευτικοί γιορτάζουν την παγκόσμια αυτή ημέρα με διάφορες εκδηλώσεις σε σχολεία, βιβλιοθήκες, βιβλιοπωλεία, πλατείες και άλλους χώρους, δείχνοντας έτσι την αγάπη και το ενδιαφέρον τους για τα βιβλία και το διάβασμα.

Το Ελληνικό Τμήμα της IBBY – Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, που ορίστηκε επίσημα υπεύθυνο για την Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου 2023, επέλεξε το θέμα και σχεδίασε την αφίσσα της IBBY για όλα τα εθνικά τμήματα του κόσμου, παροτρύνοντας όλους τους φορείς που ενδιαφέρονται για τα παιδιά και τα βιβλία να συμβάλουν στον εορτασμό.

Η αφίσσα με το μήνυμά τυπώθηκε στα ελληνικά με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

IBBY
INTERNATIONAL
BOARD ON
BOOKS FOR
YOUNG PEOPLE

Εθνική Βιβλιοθήκη
της Ελλάδος – National
Library of Greece

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνική και Κοινοβουλευτική
Πανεπιστημική Αθήνα
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Εργαστήριο Παιδαγωγικών Εφαρμογών
και Παιδαγωγική Επιστημονική Υποστήριξη

ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
και Αθλητισμού

23 Απριλίου
Ημέρα Βιβλίου